

A photograph of a cemetery with stone crosses and a Polish flag. The image is dark and moody, with a Polish flag (white top, red bottom) flying from a wooden pole. The flag is positioned in front of a large, dark stone cross. To the left, another stone cross is visible, partially obscured by a white and red striped ribbon. The background is filled with other tombstones and bare tree branches, suggesting an autumn or winter setting. The overall tone is somber and respectful.

*Politycy, publicyści i działacze
– czas Sejmu Czteroletniego*

Politycy, publicyści i działacze – czas Sejmu Czteroletniego

budimex

*Trasa pod patronatem
Budimex S.A.*

1.1. Cele ogólne i szczegółowe zajęć

1.2. Słowo wstępu

1.3. Załącznik nr 1

*Biogramy, postaci
omawianych w trakcie lekcji*

1.1. Cele ogólne i szczegółowe zajęć

ADRESAT ZAJĘĆ:

uczniowie i uczennice szkoły podstawowej, klasa VII
i VII oraz uczniowie i uczennice szkół średnich

CEL OGÓLNY:

przybliżenie (utrwalenie) wiadomości o działaczach
politycznych i społecznych doby Sejmu Wielkiego
pochowanych na Cmentarzu Stare Powązki.

METODY I FORMY PRACY:

wykład informacyjny, pogadanka z uczennicami
i uczniami, spacer po cmentarzu Stare Powązki.

ŚRODKI DYDAKTYCZNE:

plan cmentarza, podręcznik, ilustracje
przedstawiające omawiane postaci

1.2. Słowo wstępu

Koniec XVIII wieku to czas wyjątkowy dla Rzeczypospolitej. Z jednej strony kraj chylił się coraz szybciej ku upadkowi, a z drugiej rósł w siłę ruch reformatorski. Coraz liczniejsza była grupa ludzi, którzy widzieli, że kraj wymaga znaczących reform. Chcieli oni zmian nie tylko w sferze prawnoustrojowej, ale również w samej organizacji państwa i społeczeństwa. W opozycji do nich byli zwolennicy zachowania ustrojowego status quo, często szukając oparcia na zagranicznych dworach.

Życie polityczne końcowych lat XVIII wieku było gorące. Różne koncepcje i nurty polityczne ścierały się ze sobą zarówno na lokalnych sejmikach, na sali Sejmu, Senatu czy na stronach czasopism i książek.

1.3. Załącznik nr 1

Biogramy, postaci omawianych w trakcie lekcji

AUGUST KICKI

ur. 1754 r., zm. 28 września 1824 r.
kw. katakumby – filary, rz. 10, m. 2

W latach 1776 – 1778, był jednym z sekretarzy posta do Turcji, gdzie pozostał do 1780 roku. Jeszcze będąc w Turcji otrzymał tytuł szambelana, a 3 lata po powrocie – sekretarza królewskiego.

Był także deputowanym loży masońskiej Szczęśliwe Oswobodzenie do Wielkiego Wschodu Narodowego Polskiego. Kolejne trzy lata później wziął ślub, otrzymał starostwo krasnostawskie oraz dwa ordery. Brał udział w Sejmie Czteroletnim. W tym czasie był jednym z twórców ustawy o miastach, która poprawiała sytuację prawną mieszczan. Był również członkiem Towarzystwa Przyjaciół Konstytucji.

Po rozbiórze Polski zajął się swoimi ziemiami i gospodarowaniem nimi. Gdy w 1809 roku wojska Księstwa Warszawskiego wkroczyły do Galicji został powołany na stanowisko konsyliarza-dozorcę. Po utworzeniu Królestwa Polskiego brał udział w pracach nad postanowieniami traktatu wiedeńskiego 1815 roku, a dwa lata później został mianowany senatorem-kasztelanem.

KAROL WYRWICZ

ur. 2 listopada 1717 r.; zm. 6 czerwca 1793 r.
kw. katakumby, 91, 6

Swoją naukę rozpoczął w szkołach jezuickich i w wieku siedemnastu lat postanowił wstąpić do zakonu. Edukował się na studiach wyższych, kończąc między innymi wydział filozoficzny w 1746 roku, a w 1757 został profesorem.

Pięć lat później został rektorem nowo otwartego kolegium jezuickiego w Warszawie. Swymi osiągnięciami naukowymi i obyciem w towarzystwie zwrócił uwagę nowo wybranego króla Stanisława Augusta. Z jego rozkazu pojechał do Wiednia na tajne negocjacje o małżeństwo z arcyksiężniczką austriacką. Król darzył go dużym szacunkiem i zaufaniem, był regularnym gościem obiadów czwartkowych.

Był autorem podręcznika do geografii pt. „Geografia powszechna czasów teraźniejszych”. Po zniesieniu zakonu Jezuitów w Warszawie, król utworzył nową parafię aby zatrzymać go przy sobie w stolicy. Był uznawany za jedną z bardziej obeznanych i wykształconych osób epoki Oświecenia.

HUGO KOŁŁATAJ

ur. 1. kwietnia 1750 roku zm. 1. lutego 1812 roku

Katakumby (brak tablicy)

W katakumbach zostali pochowani bliscy współpracownicy i sojusznicy króla Stanisława Augusta Poniatowskiego w działaniach na rzecz przeprowadzenia reform ustrojowych i politycznych. Należeli do nich Hugo Kołłątaj, Franciszek Bohomolec oraz Jan Chrzyciel Albertrandi.

Hugo Kołłątaj– jedna z ważniejszych postaci w otoczeniu króla Stanisława Augusta. Polityk działający w ostatnim okresie istnienia niepodległej Rzeczypospolitej, mąż stanu, publicysta oświeceniowy, pisarz katolicki, pełnił funkcję prezbitera oraz był kanonikiem, satyrykiem, poetą, geografem i historykiem ... jak przystało na prawdziwego człowieka oświecenia.

Hugo Kołłątaj był członkiem Towarzystwa do Ksiąg Elementarnych, współpracownikiem Komisji Edukacji Narodowej oraz twórcą planu rozbudowy szkół w całym kraju. W czasie wojny polsko-rosyjskiej w 1792 roku nakłaniał króla Stanisława Augusta Poniatowskiego do jak najszybszego przystąpienia do konfederacji targowickiej, do której sam zgłosił zamiar przystąpienia.

Przerażony postawą tłumów, które protestowały przeciwko konfederacji, uciekł w nocy z 24 na 25 lipca ze stolicy.

W początkach XIX wieku Hugo Kołłątaj był współtwórcą Liceum Krzemienieckiego. Latami 1809–1812 był członkiem rzeczywistym Towarzystwa Warszawskiego Przyjaciół Nauk. Ostatnie lata życia spędził w Księstwie Warszawskim.

ONUFRY KOPCZYŃSKI

ur. 30 listopada 1735 r.; zm. 14 lutego 1817 r.

Tablica na ścianie kościoła

Nauki przyjmował w szkołach pijarskich w różnych miastach, między innymi w Warszawie i Rzeszowie. W wieku 17 lat wstąpił do zakonu pijarów, gdzie przyjął imię Onufry. W 1754, od razu po przyjęciu święceń kapłańskich, rozpoczyna pracę jako nauczyciel, nauczając gramatyki, poetyki, a także retoryki. Przez dwa lata przebywał najpierw w Wiedniu, a później w Paryżu, w roli wychowawcy.

Komisja Edukacji Narodowej zleciła mu napisanie podręcznika do gramatyki języka polskiego. Praca nad „Gramatyką dla szkół narodowych” trwała kilka lat. Autor korzystał z wcześniejszych prac dotyczących gramatyki polskiej, jednak również sam skodyfikował i ustalił wiele zasad. Jego dzieło zawierające część dla uczniów i obszerne wyjaśnienia dla nauczycieli, stało się pierwszym, oficjalnie zatwierdzonym podręcznikiem do nauki gramatyki języka polskiego. Za zasługi na tym polu król Stanisław August nagrodił go medalem „Merentibus”. Był też autorem „Nauki czytania i pisania”, „Elementarza dla szkół parafialnych narodowych” i wydanej już po śmierci autora – „Gramatyki języka polskiego”.

Po powrocie do kraju, wrócił do nauczania, tym razem w Collegium Nobilium pijarów w Warszawie, skąd został zwolniony ze względu na chorobę oczu. Od 1780 do 1792, był członkiem Towarzystwa do Ksiąg Elementarnych. Dodatkowo w latach 1783–1794, pełnił funkcję prefekta Biblioteki Rzeczypospolitej – Załuskich. Pełnił tę funkcję z poczucia obywatelskiego obowiązku. Podjął się zarówno uporządkowania zbioru, jak i konserwacji książek i powieszenia kolekcji. Kilka lat później, w 1807 roku, przez 5 lat współpracował ze Stanisławem Kostką Potockim w Izbie Edukacyjnej Księstwa Warszawskiego.

Podczas rzezi Pragi, ostatniej bitwy insurekcji kościuszkowskiej, ryzykował swoje życie niosąc pomoc walczącym zarówno dostarczając im żywność, środki medyczne i ubrania. Dodatkowo udzielał pomocy medycznej i duchowego wsparcia walczącym.

W 1799 roku został wywieziony przez władze austriackie po za granice Rzeczypospolitej. Po interwencji księcia Adama Jerzego Czartoryskiego, w 1802 roku, udało mu się powrócić do kraju. Od tego roku był także członkiem Towarzystwa Przyjaciół Nauk w Warszawie, a 5 lat później został powołany do składu Izby Edukacji Publicznej.

W 30 listopada 1816 roku, na swoje 81 urodziny, otrzymał złoty medal za Gramatykę języka polskiego z rąk Stanisława Kostki Potockiego. Niestety nie cały rok później 14 lutego 1817 roku zmarł. Pierwotnie, pochowany został w kościele o.o. pijarów przy ul. Długiej. Po przejęciu kościoła przez władze carskie i przekazaniu go przez nie Rosyjskiej Cerkwi Prawosławnej, został skrycie pochowany w zbiorowej, nieoznaczonej mogile pod alejką na Cmentarzu Powązkowskim.

MICHAŁ JERZY PONIATOWSKI

ur. 12 października 1736 r.; zm. 12 sierpnia 1794 r.
katakumby, 167, 5

Był najmłodszym bratem króla Stanisława Augusta. Pierwsze nauki pobierał u księży teatynów w Warszawie. Świecenia kapłańskie przyjął w 1761 roku. Już 3 lata później został opatem czerwińskim, a w 1773 – biskupem płockim. Bardzo szybko piął się po szczeblach kariery duchownej i w 1782 został administratorem biskupstwa krakowskiego, a dwa lata później arcybiskupem gnieźnieńskim.

Opisywany był jako bardzo człowiek pobożny, zawsze chętny do pomocy, który nie miał problemu z wydaniem własnych pieniędzy dla dobra parafii. Przyłożył się także do sprawy wychowania publicznego. Po utworzeniu Komisji Edukacyjnej dołączył do jej składu i zapisał się w jej historii jako jeden z najgorliwszych i najczynniejszych członków. Wpłynął także na reformę szkół zarówno w Koronie, jak i na Litwie. Był jednym z inicjatorów przekazania na cele oświatowe majątku po rozwiązanych zakonach jezuitów.

Po pewnym czasie, najmłodszy z Poniatówskich postanowił spróbować swoich sił w polityce. Jego osoba budziła bardzo dużą niechęć ze względu na poglądy, których nie ukrywał – że Rzeczpospolita może utrzymać się tylko będąc w dobrych stosunkach z Rosją. Pomimo jego dobrych intencji był osobą nielubianą, przeciwko niemu nagromadziło się bardzo dużo niechęci, czym poczuł się dotknięty i w 1789 roku na dwa lata wyjechał z kraju i podróżował po Europie.

Po powrocie wszedł w skład Straży Praw, gdzie jednak nie działał zbyt aktywnie skupiając się tylko na powierzonej mu sferze edukacji. Jego stosunek do Targowicy był niechętny, jednak poparł króla w decyzji o przystąpieniu do Konfederacji Targowickiej.

Pomimo rosyjskich nacisków odmówił udziału w Sejmie Grodzieńskim.

Według oficjalnej informacji prymas zmarł po kilkudniowej chorobie. Jednakże funkcjonuje również wersja, że zażył truciznę, aby uniknąć samosądu ze strony ludu.

PIUS KICIŃSKI

ur. 5 maja 1752r.; zm. 23 kwietnia 1828 r.
pochowany był w katakumbach, tablica nie istnieje

Pierwsze nauki pobierał u jezuitów, a następnie rozpoczął naukę w szkole Nowodworskiego w Krakowie. Już w 1776 roku rozpoczął pracę w gabinecie królewskim, gdzie też zdobył bardzo szybko zaufanie, poprzez pracowitość i sumienność jaką się wykazywał. Od 1783 kierował gabinetem która, jednakże dopiero po 3 latach oficjalnie otrzymał oficjalnie funkcje szefa gabinetu. Dodatkowo, w 1784 roku, został komisarzem Komisji Ekonomicznej zarządzającej skarbcem królewskim, a dwa lata później opracował plan zredukowanego budżetu. Podczas podróży króla Stanisława Augusta, prowadził całą korespondencję w Warszawie w ścisłym porozumieniu z nim.

O zwolnienie ze swojej funkcji komisarza Komisji Ekonomicznej poprosił w roku 1789, ze względu na fakt, iż został wybrany posłem z ziemi liwskiej na Sejm Czteroletni. Był jedną z bardziej zasłużonych osób przy opracowywaniu Konstytucji 3 Maja.

W czasie bankructwa bankierów w Warszawie stracił wszystkie swoje oszczędności.

Po zawiązaniu się konfederacji targowickiej, za zgodą króla, wywiózł swoją rodzinę do Galicji, a do Warszawy wrócił pod koniec 1793 roku. Kontynuował swoją pracę w gabinecie króla, jednakże nigdy nie stanął na jego czele oficjalnie, a swoją pracę ograniczył do działań wewnętrznych. Zgłosił chęć uczestniczenia insurekcji kościuszkowskiej, wszedł w skład Sądu Kryminalnego Księstwa Warszawskiego oraz został mianowany przez Radę Najwyższą Narodową komisarzem Komisji Porządkowej Warszawskiej.

Po upadku powstania wyjechał do Galicji, do swojej rodziny, gdzie trzymał małe dzierżawy, a król wypłacał mu przez jakiś czas 15 dukatów miesięcznie. Prawdopodobnie przy pomocy króla udało mu się odzyskać część straconych oszczędności, ponieważ jego sytuacja finansowa uległa poprawie.

W 1806 roku, cesarz Franciszek, nadał mu tytuł hrabiowski. Powrócił do Królestwa Polskiego w 1817 roku, gdzie został mianowany senatorem-kasztelanem. Dodatkowo zasiadał w Sądzie najwyższym w latach 1819 – 1827. Zmarł w 1828, a pochowany został w katakumbach Cmentarza Powązkowskiego. Niestety tablica nie przetrwała do naszych czasów.

MICHAŁ KAZIMIERZ OGIŃSKI

zm. 31 maja 1800 r.

kamień nagrobny w katakumbach, nie istnieje

W młodości spędził kilka lat we Francji, gdzie przebywał na dworze Stanisława Leszczyńskiego. Po powrocie do Polski ożenił się, a następnie w 1764 roku wyjechał do Petersburga, gdzie wysunął swoją kandydaturę do tronu polskiego.

Po elekcji Stanisława Augusta Poniatowskiego, którego kandydaturę ostatecznie poparł, został on wojewodą wileńskim, a następnie w 1768 roku hetmanem wielkim litewskim. Brał udział w konfederacji barskiej, gdzie wygrał potyczkę pod Nieświeżem, jednakże pod Stołowniczami stracił wojsko, działa i chorągwie, a sam zdołał ujsć z życiem. Po tych wydarzeniach przez kilka lat ukrywał się po za granicami kraju.

Okolo 1775 roku powrócił do kraju i osiadł w Słonimiu. Tu też wybudował obszerny pałac i teatr operowy, gdzie utrzymywał kapelę. Założył także swoją drukarnię gdzie drukował zarówno dzieła cudze, jak i swoje. Dbał o rozwój całej okolicy i za jego czasów Słoniń stał się „głośnym na cały kraj siedliskiem gustu, przemysłu i wytwornych rozrywek”. W trakcie Sejmu Wielkiego należał do Stronnictwa Patriotycznego.

Po upadku Konstytucji w 1793 roku złożył buławę hetmańską i wyjechał do Wiednia na kilka lat.

Był również utalentowanym kompozytorem i muzykiem. Słynął z genialnej gry na harfie, dzięki czemu na prośbę Denisa Diderota napisał hasło o tym instrumencie do właśnie tworzonej Encyklopedii (jako jedyny Polak).

Zmarł prawdopodobnie w Słonimiu, jednakże ślady ku jego pamięci złożyli mu kamień nagrobny w katakumbach Cmentarza Powązkowskiego. Niestety kamień nie przetrwał do naszych czasów. Zmarł nie mając potomstwa i tym kończąc gałąź hetmańską Ogińskich.